

Pahor, janšizem in vprašanje demokracije

Gre le še za vodenje sodobne velike družbe in ne več za vladanje v državi. Preprosto zato, ker česar koli takega, kot je država in možnost političnega vladanja, ne obstaja več ali je skrajno omejeno – V zadevi Pahor znotraj horizonta antipolitičnega nemišljenja ne more biti drugače – V tem horizontu mesta za politiko in demokracijo, tudi za državo, kratko malo ni

Teh nekaj mesecev kvazivladavine Pahorjevega janšizma je povsem zadoščalo za dešifriranje nekaterih površnih, večji del medijsko-psiholoških, v največji meri pa zgolj zunanjih lastnosti »njegove vladavine«.

Da pa bi zadevo, s katero tukaj nameravamo imeti opravka, sploh lahko izhodiščno ustrezno postavili, je najprej treba – vsaj zasilno – zakoličiti vprašanje »vladavine in vladanja«, ki se nam tako varljivo kaže kot nekaj naravnega in samoumevnega ter »Enega«. Še več, treba je poskusiti razpreti zadevo v smeri elementarne možnosti razumevanja vodenja (*leadership*), ki je v zadevi Pahor naš glavni in dejanski problem, ne pa – kot se to zdi –, češ da je to vladanje. Drugače rečeno, problem je, na kratko povedano, vsebovan v tem, da »mi« (podložniki družboslovnega nemišljenja) praviloma povsem nekritično izenačujemo vladanje z vodenjem (češ, da je to »Eno in isto«), da pa je natanko prehod iz vladanja v vodenje tisto, kar je šele treba razumeti.

V današnji posttotalitarni (postkapitalistični) dobi je tisto, kar imenujem zgoraj »njegove« vladavine (pa naj se to nanaša na Janšo, Pahorja ali na kogar koli tretjega ... vseeno), treba striktno dojeti kot zavajajočo (medijsko, nemišljenjsko!) metaforo, ki pa jo moram za zdaj uporabljati zavoljo elementarne razumljivosti. Obupno stanje današnjega nemišljenja je namreč takšne vrste, da stavke, ki zares zadenejo to področje in ki bi se morali glasiti, kot denimo »vladavina Nikogar«, »vladavina Ničenja« in podobne, *per definitionem* ne zmore dojeti. Naloga prihodnjih generacij bo locirana natančno v tej smeri in bi se jo dalo opredeliti takole: kako znotraj pogojev radikalne postreligioznosti in postideološkosti, antipolitičnega fundamentalizma sploh iznajti tiste kontrajezikovne – to pomeni govorne (!) – prijeme, s pomočjo katerih bo možno temu potunkanemu nemišljenju morebiti odpreti politična okenčka premisleka, razumevanja in delovanja. Veliko poti v tej smeri – poleg tistih, ki sta nam jih odprla Arendt in Wittgenstein – pa žal kratko malo ni. Zatorej so naloge tistih, ki se bodo v naslednjih letih in desetletjih ukvarjali s tem govornim (ne pa jezikovnim!) »vprašanjem«, dobesedno enormne, težave pa večji del povsem nepredstavljive. Motoviljenje nešteti magov (predvsem lacanovskih) z »izpraznjenimi mesti oblasti« (mešanje oblasti, gospostva, vladanja in vodenja ...) in podobnimi žal tukaj zadeve kvečjemu presežno poslabšujejo. Gre za to, da tovrstni magi v nebogljenosti svoje vsevednosti opravljajo dobesedno krojaška dela nemišljenja, pri čemer »prešitja« postavljajo natanko na tistih točkah, kjer se to ne bi smelo početi, tam, kjer bi pa nekaj takega bilo nujno, obnemijo in občeplijo v ognjemetih pesniškega leporečja in nove, nekakšne, neofilonovske alegoričnosti.

Kakor koli že, če se vrnemo k naslovni tematiki, velja zapisati, da se ljudje medijev, za njimi in posledično (ter kot ovce) vsi ostali »misleči«, sedaj obnašajo, kot da so »Pahorja dokončno prebrali« in da tukaj pravzaprav več ni kaj dosti za dodati. A tako hudo se motijo in (samo)zavajajo, da ne rečem samozadovoljujejo, v tej borni drži vednostne

gotovosti! Kajti Pahor je bistveno večji in v globino segajoči problem, kot se to utegne zazdeti na rokohitrski medijski pogled, ki je kvečjemu podprt s tukaj dominantnim psihologiziranjem in krojaškim, rokohitrskim psihoanaliziranjem. Gre za zadevo (Pahor kot problem), ki – v približku – sestoji iz naslednjih elementov, locirani v osnovi in eksplozivno razpršeni po vsej globini in širini tega, kar opredeljujem kot »Pahorjev janšizem« (več o janšizmu v: Kuzmanič, 2003):

- menedžerski in (post)religiozni (nekakšen »neo-« ali »postprotestantizem«) diskurz Misije in Vizije (Slovenija na vrhu sveta, Pahor kot oznanjevalec makromenedžerske misije in vizije ...);
- plemenska, narodnjaška skupnost (Narod, »narodovo telo«, »Slovinci in Slovenke«), dojeta kot velika produkcijska enota (podjetje), ki naj temelji na učinkovitosti in se razvija/napreduje vse tja do »Vrha sveta«;
- pot do tja pozna in skupnost vodi (*kybernain, leadership*) Pahor kot posestnik vzvišenega znanja (*knowledge, know-how*) v dobi krize, iz katere da »bomo prišli še močnejši«;
- latovščina podjetnosti, projektnosti in dobičkonosnosti, ustrahovanje z globalizacijo in kompetitivnostjo (»mladi ekonomisti« – beri neoliberalci in neokonservativci) kot osnovni »motivacijski faktorji« na tej poti v obljubljeni deželo (ne več Kanaan, ampak sedaj »Vrh sveta« sam);
- imanentna antipolitičnost in antidemokracičnost,(1) ki je še dodatno podprta s »strokovnimi« argumenti njegovih Akademikov (kolektivni vsevedneži in njihove neštete komisije, ki delajo na »eksaktnosti in transparentnosti« udejanjanja tistega *know-how*, ki pripada vsemogočni *knowledge*);
- »razumevanje« države kot učinkovite produktivne enote, ki pa dejansko sploh več nima ustreznih vzvodov (EU, evro, Nato ...) (samo)krmiljenja (posledično zadeva meji na prisposodbo »gosk v megli«);
- radiranje državljanov, državljanstva(2) ter presedlanje na diskurz kupca-potrošnika;
- v najboljšem primeru parazitiranje na večji del težko oživljivih, pravzaprav mrtvih ostankih socializma (delavci/proizvajalci diskurz). A le ti – v bistvu le še kot benigni in zavajajoči pristavki in korekcije »dominantne ekonomije«, se pravi kot njeni »socialni popravki« – lahko nastopajo le še kot blodnje o »socialni državi« in »socialni demokraciji;
- zagledanost v J. F. Kennedyja, ki po magični poti menedžerske postreligije čudežno postane največji »socialni demokrat« in zagovornik »socialne države«;
- dejanski »manko ekonomije« (ta je *per definitionem* vezana na državo) in vstop menedžerizma v vse pore nemišljenja in delovanja ter vladnih politik, ki lahko čebljajo le še menedžersko latovščino, ki se ne more vrteti drugače kot okoli podjetja in podjetnosti;(3)
- životarjenje v obljubljeni deželi Nata in Evrope (trenutno dosežena Indija Koromandija na poti na Vrh sveta), podprto s konstruktivnimi kritikami psihologizirajočega in psihoanalitskega pedigreeja lokalnih in globalnih velikih magov.

Resno razumevanje naštetega (in veliko več neomenjenega) pa žal sploh ni možno iz zgoraj omenjenih horizontov. Ne iz medijskih, ne iz »ekonomskih« (dejansko menedžerskih, menedžment pa ni isto kot ekonomija – prim. Kuzmanič 2007), a tudi ne iz psihologizirajočih ter psihoanalizirajočih horizontov, ki dominirajo in intenzivno poneumljajo dano okolje t. i. alternativnosti. Še več, tega, kar se je tukaj nagrmadilo v primeru Pahor in kar je nekakšna »sinteza« zadnjih dveh desetletij neoslovenskega

narodnjaškega vnebovzetja (EU, Nato, evro ...), sploh ni moč razumeti niti znotraj dosti širše, recimo ji »moderne perspektive«. (4) Podobno velja tudi za postmoderno, ki jo životarimo in ki tukaj predvsem lomasti kot kombinacija nekakšne makropsihoanalize (ki je zmožna jezikanja o vsem) in duhamornega medijskega duhovičenja, ki lahko temelji le še na dovtipu. Postmoderna je namreč ne le apriorno onemogočanje politike in političnega mišljenja, temveč je sama implementacija antidemokracije in antipolitike v formi radikalizacije republikanizma in različnih zvrsti družboslovnega (predvsem psihoanalitskega) čveka. Najvišje, do koder se republikanizem (in današnje družboslovje, z omenjenimi posebnimi zvrstmi kvazihumanizma na čelu s trenutno dominantno psihoanalizo) povzpne, pa ni demokracija. Ta ji je nekaj radikalno tujega, da o politiki niti ne govorim. Vrh sveta za tovrstno, v bistvu postsholastično motoviljenje, je kvečjemu libertarno (to ni isto kot liberalno!) moraliziranje različnih zvrsti, katerega absolutna meja je to, kar je že bilo doseženo pri Rimljanih (Cicero, Seneka, Plutarh ...) oz. to, česar so zmožne ZDA, obogateno z različnimi filozofemi priklicevanja (socialnega) nasilja in sile. Drugače rečeno, ko poslušamo današnje antipolitične in antidemokratske inženirje strankarstva in menedžerskega gospostva, razumnike vseh vrst ter novinarje iz vseh vetrov, je to, kar lahko slišimo, kvečjemu moraliziranje na način omenjenih Rimljanov in današnjih Američanov, obogateno za nasilje, nasilno spremembo, ki da je (in da vekomaj bo) nujna. A vse to skupaj je nekaj »novega in učinkovitega« ter »up zbujujočega« samo pod pogojem naše lastne elementarne neizobraženosti in nepoznavanja vzvišene evropske zgodovine, tukaj Rima, ter še bolj slavne zgodovine rešilnih ZDA in nasilnosti ter antipolitičnosti moderne in postmoderne nasploh.

Rečeno drugače in ostreje ter bolj natančno: vso to paberkovanje po Pahorjevi resnici je treba strogo jemati kot sestavino pahorizma samega. Pahor ni tisti, ki vzpostavlja pahorizem (janšizem), to drugo, torej janšizem, je tisto, kar je dolgo iskalo in sedaj tudi končno našlo Pahorja kot svoj naravni, civilni, kulturni izrastek, kot svoj resnični pojav (tudi resničnostni show *par excellence*). Tako kot Milošević (ali Tuđman) ni vzpostavil miloševićizma (tuđmanizma) in srbskega (hrvaškega) postfašizma, ampak je miloševićizem (tuđmanizem) tisto, kar je predhodilo in kar je »iznašlo ter proizvedlo« Miloševića (Tuđmana), tako velja tudi tukaj in zdaj. Hkrati pa velja poudariti tudi, da pahorizem ni vrh sveta in tudi ne gre na noben in nikakršen »Vrh sveta«, ampak je – tako kot je to veljalo za Miloševića in Tuđmana – vrh radikalnega lokalizma, ki se je tukaj samoinstaliral v zadnjih dveh desetletjih in ki v zamejenih horizontih lokalnih veljakov in vrhunsko razvitega petelinjenja na vaškem gnojišču, velja za vrh domačijske zaplankanosti.

Kakor koli že, težava, s katero se srečujemo v primeru Pahor, je predvsem takšna, da terja nekaj takega, kot je »zagrebsti globlje«. To pomeni, da resno razumevanje tega, s čimer se srečujemo, dobesedno predpostavlja zagrebsti globlje v samo politiko in demokracijo, se pravi v tisto, kar državi (to pomeni tako moderni kot tudi moderni državi, ker države pred moderno kratko malo ni!) »predhodi«. In to je tisto, česar se bom tukaj poskusil shematsko lotiti, in sicer kot svojega morebitnega prispevka k razumevanju skrajno resnega pojava, ki pa je takšne narave, da je v popolnem soglasju (ne pa v nasprotju!) z *mainstream* (to danes pomeni menedžersko) »lepoto«, s katero se je okinčal njen nosilec v družbi sorodnih lepotic in lepotcev, ki žarčijo po tukajšnjem medijskem parketu.

Narodnjaštvo (ne pa nacionalizem!): plemenska produktivnost in učinkovitost

Že če brez običajnih predsodkov zmoremo razumeti klasično mesto iz Aristotelove *Politike*, kjer maestro loči med *koinonia politike* na eni in *ethnos* na drugi, nam bo zadeva razumevanja Pahorja bistveno olajšana. To je tista ključna razlika, ki je v osnovi vseh postavitev med (mi) »Grki« in pa (oni) Barbari in je obenem tista usodna razlika, ki je ne le zabrisana, ampak je kar naravnost bila brez ostankov izničena, in sicer tako v moderni kot tudi (in še bolj) v post-moderni, ki jo ravnokar živitarimo. Ta razlika ni – kot se to nam, prenapihnjnim od zahodnjaško vzvišenih kulturrasističnih predsodkov dozdeva – razlika »med kulturami«. Ni torej »medkulturna razlika« v pomenu – kot je to absolutno obveljalo danes v pogojih slepe antropologije, pa naj le-ta (stara antropologija) zagovarja, češ da smo Eni (mi) kulturni, praviloma civilizirani, razviti ..., Oni (drugi) pa nekulturni, necivilizirani, nerazviti ... Ali pa obratno (nova antropologija) oz. kaj devetega. Gre za bistveno, radikalno drugo in drugačno razliko, katere razumevanje šele omogoča vpogled v to, s čemer danes sploh imamo opraviti na vsem kulturnem in kulturiranem, dejansko kulturrasističnem Zahodu. Posledično torej to velja tudi za Slovenijo v Pahorjevi dobi (Pahorjev janšizem).

Kakšna je torej bistvena razlika, ki jo definira Aristotel in ki bo naša (prostorsko izsiljena) bližnjica razumevanja tega, za kar gre pri Pahorju? To je razlika med tistimi, ki so organizirani« po »principih etnije/narodnjaštva« (*ethnos*) ali pa po »principih politike« (*koinonia politike*), če nekoliko poenostavim. To je, skratka, na ravni Aristotelovega poimenovanja (onomadzein) razlika med *koinonia politike* in pa nekakšno *koinonia ethnos*. Seveda se oznaka *koinonia ethnos per definitionem* ne javlja in ne more pojaviti pri Aristotelu, saj to ni nekaj takega kot »fenomen«, kot bi dejal Heidegger, pa da zmore učinkovati v mojstrovi tematizaciji in govorici (logos). A *koinonia* ne zmore biti – rečeno na ravni silogizma (ne pa logike, ker to dvoje ni isto!) – »rodovni pojem« (to velja šele za pozneje iznajdeno kategorijo družbe, ki izhaja iz rimske izkušnje in tradicije *societas*), temveč je to »pojem vrste«, ki je dobesedno del rodovnega pojma politike (ne pa skupnosti). »Prevajanje« te razlike (da bi jo mi danes sploh lahko razumeli) bi bilo potemtakem še najbolj zadeto, če bi *koinonia ethnos* (ki je, kot rečeno, nemogoča v politični atiščini kot izraz – ker bi to bilo nekaj takega, kar vsebinsko krijeta izraza *leos* in *laos* oz. nekaj takega kot »pred-demos«, torej prebivalstvo v pomenu družina, vas, pleme ...) prevedli kot »skupnost plemen ali vasi, ki ne premorejo politike«. Bistven je pri tem ta dodatek. Gre torej za nekaj (*koinonia ethnos*), »kar ne premore politike«. Samoumevno je v tem atično inštaliranem kontekstu – s smotrom, da ne pozabimo dojetja zadeve Pahor – reči, da ko in kolikor gre za nekaj, kar ne premore/prenese politike, da nujno/posledično tudi demokracije v takšnih okoljih ne more biti! Vsa »grška« zgodovina je natanko spopad med temi »skrajnostmi« (bi dejal Schmitt, ki je tako popularen pri današnjem radikalnem nerazumevanju politike), kjer imamo na eni strani Šparto (ki je tipična *koinonia ethnos*), na drugi pa Atene, ki so, spet tipično, *koinonia politike*. Vmes med tema dvema »ekstremoma« pa bi lahko shematično (zgolj metaforično in plosko družboslovno, torej v strogem pomenu napačno) rekli, da se nahajajo vse »skupnosti«, pa naj so to Tebe ali Samos, Korint ali Sirakuze ...

Za to, da bi sploh lahko bila, si plemenska skupnost (*ethnos*) kot skupnost pravšnje (»naše«) krvi – v razliki do *koinonia politike* – lahko privošči (in to tudi počne) neštete različne, drugačne prijeme. Denimo, sploh ne potrebuje obzidja (Šparta nima obzidja in tudi ne zmore biti *polis*), lahko zaslužni Grke same (špartanski sužnji so bili »po krvi« največja zaslužnjena grška skupnost sploh), permanentno (dedno) kraljevino, ki pa hkrati ni monarhija ... Špartanska kraljevina je namreč nekakšna »bi-monarhija« ali di-arhija, ki hkrati premore dva kralja (*basileusa* sta dva, a to hkrati ne more biti *basileia* na ravni Aristotelovega poimenovanja!). Sploh je razcep na dvoje (dualizem kot dominantni

princip učinkovanja) v takšnih plemenskih, antipolitičnih skupnostih običajna (nekakšna »naravna«) zadeva, pa naj gre za Šparto ali pa za poznejše dinastične spopade, ki jih poznamo skozi vso zgodovino Zahoda, ki temelji večji del ravno na špartanskem (Platonovem) modelu. To bojda »produktivno dualistično« je, denimo, ravno tako veljalo za nekatere bistvene dele rimske zgodovine, tudi za srednjeveške Firence (principat – od tod *Il principe!*), za vso zgodovino Anglije in Francije, skupaj z dogodki po francoski revoluciji, na nam bližnjo Srbijo in še marsikje. Ne nazadnje, ostanke te bojda »imanentne dualnosti« (češ da je od Boga dana, kot sta to menda tudi jin in jang ali kaj drugega iz neizčrpnih ropotarnic mistike, v katerih še zmeraj domuje današnje družboslovje) lahko najdemo tudi v vsej zgodovini ZDA. Tam namreč, če še zmeraj niste opazili, sploh nimajo pluralnega, ampak dualni (pluralnost ni isto kot dualnost!) antipolitični sistem, ki se nujno vrti okoli demokratov in republikancev.(5) Takšne »sistematike« ne morejo imeti nobene zveze z grško politiko in demokracijo (v pomenu Aten), ima pa skorajda absolutno zvezo z rimsko (in francosko) republikansko zgodovino. Logike t. i. večinskih volilnih sistemov, denimo, so vse kot nalašč narejene točno za to, da namesto politične pluralnosti (ki je nujna predvsem za demokracijo, ne pa tudi za republiko!) vzpostavijo dualnost. Tudi v Sloveniji se pogostokrat govori o »blokkih« in celo o »dveh blokkih ...«, o večinskem volilnem sistemu ..., o »preglednosti« in podobnih, danes večinoma Grimsovskih tematikah.(6)

Bistvo nakazanega spačka *koinonia ethnos*, torej nekakšne *ethnos* plemenske skupnosti (to imenujem narodnjaštvo), ki globoko do v moderno in postmoderno pritegne princip špartanske *ethnos* dualnosti (ne pa pluralnosti), ni v demokraciji, kot se to zdi na ravni pojavljanja (*Erscheinung*). Velja obratno: le-to je vsebovano v zavrnitvi pluralnosti in demokraciji ter vzpostavitvi Enosti in enotnosti (krvi, zemlje, *ethnosa*, Naroda ...). Nič slučajnega ni, da je to tista ključna točka, na kateri se umesti vsa zgodovina Zahoda od krščanstva dalje. Le-ta vegetira v pogojih imanentnega dvovladja (črno-beli, liberalci-demokrati, komunisti-kristjani, republikanci-monarhisti ..., delavci proletarci, menedžerji-delavci ...), v katerih (iz)najde idealne pogoje za svoj obstoj vse do današnjega dne.

Seveda vse to velja v našem primeru le z neko radikalno razliko, ki jo je treba sedaj skušati dojeti zavoljo razumevanja problema Pahor. To, kar je bilo še za silo lahko »horizontalno« pri Špartancih (dva kralja, ki hkrati vladata, posledično horizontalno obstajata – za to si Aristotel ne upa Špartancev uvrstiti med Barbare(7)), sedaj postane »vertikala« in tisto vertikalno dominirajoče (naddoločujoče). V rezultatu pa dobimo podobo moderne (in postmoderne) monističnosti: zgoraj enega kralja (sedaj na nebu), spodaj (na zemlji) pa drugega. V tem razcepu – izhodiščnem Zahodnem položaju – se umesti Cerkev (papež) kot nujni posrednik (kot mediator, kot medij in kot meja oz. nadomestek meje obenem), ki v imenu zgornjega (absolutnega) kralja podeljuje legitimnost spodnjim (še bolj absolutnim) kraljem. Tako je tudi v dobi absolutne monarhije, a tudi pozneje, denimo, v dobi republikanizma, a o tem tukaj ni mogoče podrobneje govoriti (prim. Kuzmanič, *Revija 2000*).

Za postmoderno dobo, torej to, v kateri životarimo mi, je značilno – v tako zarisanem kontekstu razlikovanja *koinonia politike* in *koinonia ethnos* –, da sedanje zadeve učinkujejo predvsem na ravni vsebine, ne pa več zgolj na ravni forme! Kaj hočem reči s to jezikovno bližnjico? Cerkev, država, monarhija ... in vse, kar je krasilo dosedanjo (pred-post-moderno) zgodovino Zahoda, je nekaj, kar je bilo obglavljeno (seveda ne v francoski, ampak v menedžerski revoluciji, o kateri pa vemo tako malo), in sicer v prid nečesa apersonaliziranega (zgoraj omenjena vladavina Nikogar in Ničenja). To pomeni v korist najprej »kraljevanja ekonomije« (moderne) in pa sedaj postekonomije in

postmoderne ali tega, kar opredeljujem kot menedžment in menedžerska revolucija. Nič čudnega, da potem v samolažirani celoti pojavljanja te dobe sedaj nastopa podoba t. i. globalizacije, in sicer kot neke splošne, tako rekoč naravne nuje/ujme, ki da se ji ni moč izogniti in s katero da ljudje nimajo kaj opraviti, češ da je nekaj nadčloveškega (enako velja za današnjo t. i. krizo).

Tukaj je – v primerjavi z vsemi poprejšnjimi časi – naloga razumevanja bistveno drugače postavljena in bolj zahtevna: gre za produktivno (ne več predvsem vojaško, militaristično) preživetje, ki je postavljeno in razumljeno kot *ratio* preživetja samega. Survivalizem (novi!), s katerim imamo sedaj opravka na Zahodu, ni več ne vojaški in ne biološki (Darwin), kot je bil še v prvi polovici 20. stoletja. Sedaj je »le-še« produktivističen ter nadvse socialen (od tod socialni biologizem in socialni darwinizem postajata glavna v današnji Akademiji). To pomeni, da gre za obstoj v spremenjenih pogojih »globalne ekonomije«, če naj rečem v bojda razumljivi latovščini, ki jo je treba prebrati takole: v pogojih menedžerske svetovne revolucije, kjer ekonomija ravno z globalnostjo spremeni naravo sebe same (ekonomije torej) in ni več »racionalna« na prejšnje načine (tu je ključ »odpovedi trga«, ki smo ji priča, a o tem ne morem podrobneje govoriti na tem mestu). Ne »pomaga« tej »novi ekonomiji« (od tod »novi ekonomisti« – dejansko menedžerji, od to »nova paradigma pri Pahorju ...) več pri izpeljavi in udejanjanju »država« (kot nekoč v dobi kapitalizma, socializma ..., ko je še bilo moč govoriti o »politični ekonomiji«) in jo, posledično – vsaj tako se zdi – bojda lahko in vsaj načeloma krmilijo ljudje. Tam, kjer je politika, vemo, da so zraven nujno tudi ljudje, toda tam, kjer je ekonomija, je na sceni nekaj dobesedno pod- ali nadčloveškega (*Invisible Hand*)! Ključna lastnost te hkrati »nove ideologije« (dejansko je to postideološki položaj) in realnosti te najnovejše vrste »neoekonomskega« survivalizma (globalizacija), temelji na učinkovitosti in (večji del povsem spregledani) podjetnosti. Njena osnovna enota pa je sedaj (namesto države) nekaj dvojnega in drugega/drugačnega: to sta sedaj dobiček (ne več Kapital) in pa – tukaj je bistvo stvari same, ki za zdaj še zmeraj ostaja povsem prikrito – podjetje in celotna postideologija podjetnosti (učinkovitosti ...). To, torej podjetje/podjetnost (organizacija ...), je šele pravi analitični problem, ne pa Kapital in ne dobiček, kot se to dozdeva nepreglednim vojskam nadebudnih socialnih revolucionarjev. Rečeno v okrajšavi in na ravni prve glave *Kapitala* ter zgolj za tiste, ki so se sploh zmožni prebiti čez začetek te Marxove mojstrovine: odločilna »forma«, s katero tukaj imamo opravka, ni ne blago in ne Kapital (ki sledi iz blaga), ampak je to podjetje kot »osnovna enota postmoderne družbe/nosti«.

Podjetje in podjetnost – ne pa država in državnost!

Nista več torej (kot v kapitalizmu in socializmu) država in tudi »sociala« v ospredju, kot je to veljalo za dobo »socialnih demokracij«. (8) Posledično tudi državljan tukaj ne more biti in tudi ne sme (!) biti bistvenega pomena. Sedaj je to samo država pod pogojem (ne pa brezpogojno, ker država več ni tisto »Prvo«, kot je to bila še do pred kratkim – vsaj v Evropi!), in sicer kot učinkujoče produktivno (veliko) podjetje. To, naravnost povedano, pomeni ne-več-država, in sicer kot sredstvo za doseganje novega, postmoderne vnebovzeta učinkovitosti, ki pa temelji na osrednjem ideologemu organizacije, podjetja (*enterprise, company*) in podjetnosti. »Država« (beri njeni ostanki) je tisto, kar se sedaj spremeni v nekaj takega kot Organon (*Organum novum*), torej kot sredstvo nekoga drugega (podjetja, organizacije, kompanije ..., čedalje bolj zasebne), ki da je (torej to podjetje) bojda »podrejeno« – pazite sedaj – nadčloveški nuji in »logiki ekonomije« in ne več človeški logiki politike, ki je bila še značilna za obdobje »moderne države«. (9) Konsekvence te revolucionarne spremembe (tu je samo bistvo menedžerske revolucije in tistega, kar v Evropi zgolj zaenkrat čutimo kot »amerikanizem«, »amerikanizacija« ...) so

te: prostora, mesta in možnosti za politiko in demokracijo (tudi za državo in državljan/državljanke) tukaj kratko malo več ni! To je tisto osnovno, kar moramo dojeti, če se sploh hočemo začeti prebijati tudi do najmanjše možnosti razumevanja kvazifenomena (torej pojava) Pahor. Če temu dodamo prostovoljni »odstop« državnosti in državljanstva (celo denarja in še marsičesa), do katerega je prišlo v Sloveniji z vstopom v EU, vsej tej »ekonomiji« (torej tem, kar je še preostalo in kar je v rokah Pahorja, Janše ali koga tretjega, ki se povzpne na vrh Slovenije), pravzaprav preostane bore malo ali nič.

Posledično – sedaj se približujemo »srcu živali« – smo priče naslednjemu položaju: sedaj gre »le-še« za vodenje (krmiljenje, kibernain) sodobne velike družbe (big society)(10) in ne več za vladanje v državi! Preprosto zato, ker česar koli takega, kot je država in možnost političnega vladanja, ne obstaja več ali je skrajno omejeno. Nekaj takega, kot je država, tukaj lahko obstaja kvečjemu še na ravni ostankov in spomina ter želja (pa še te so zatrite z »argumenti« produktivnosti, Evrope, Nata in globalizacije) podložnikov in tistih, ki niso obupali nad demokracijo. Del davkarije in načrtovanje znotraj velike skupnosti narodov (dejansko patriotskih velikih podjetij – to so namreč današnje kvazidržave v Evropi(11) – namreč ne zadošča več ne za vladanje in še manj za vladanje z državo. Kolikor jo, seveda, ne spremenimo – in točno to je tisto, za kar pri Pahorju (in Janši) gre – v »veliko«, bolj ali manj sprivatizirano podjetje! Toda, pazimo sedaj: za vodenje (*leadership*) podjetja in pa za krmiljenje (podobno kot v primeru ladje), torej za kibernain, za kibernetiko le-to še kako zadošča!(12) To, s čemer imamo tukaj opraviti, je torej povsem nov pojav, ki pa ga za nobeno ceno ne smemo zvesti na nekaj že videnega in ki bi se ga dalo opredeliti kot »patriotizem podjetja ter podjetnosti«.(13) Še posebej to velja, kolikor je temu še (nujno) pristavljen »protestantski«, postreligiozni dvojec: Mission in Vision. In točno to je samo bistvo tega, kar Pahor počne, kar govori in do koder – kot do nevidnega, steklenega plafona/horizonta – sploh lahko seže njegovo nemišljenje. Še več in še slabše: natanko to je tisto, kar sploh lahko počne in v čemer smo – *nolens volens* – ujeti tudi vsi mi kot njegovi podložniki brez izbire, ki smo prisiljeni pluti na ladji podjetnih in produktivističnih »norcev«.

Ladja sofisticiranih norcev

Namenoma sem uporabil to metaforiko, da bi pojasnil še dva dodatna elementa naše problematike v zvezi s Pahorjem. Skratka, bodimo silno skrbni pri rabi »ladje norcev«, kajti jezik in njegove metafore jezikanja (tu je locirana vsa fenomenalnost religije) so tukaj skrajno nevarne in dobesedno »lažejo«, kot bi temu dejal največji med vsemi dosedanji preiskovalci jezika Ludwig Wittgenstein. Niti slučajno tukaj ne gre za »norce«, ampak za vrhunsko šolane in umne voditelje (*Führer-prinzip* ni nekaj, kar se veže na vladanje, ampak na vodenje, na *leadership!*), za normalne moške (ženske), nežne partnerje in sočutne starše, ki pa se ukvarjajo »zgolj z logistiko«, kot je temu nekoč dihnil Eichmann. Ne gre torej za »neumnost« in »norost«, za neizobraženost in za neobčutljivost, temveč za vrhunsko umnost in skrajno dosegljivo pamet. Problem je v tem, da gresta ta vrhunska umnost in skrajno dosegljiva pamet današnje dobe (*knowledge*) imenitno skupaj tako z banalnim kot z radikalnim zlom! Tu je locirano tisto, kar je treba šele misliti in kar je naloga generacij, ki so tukaj in zdaj in ki šele začenjajo (!!!) imeti opravka s Pahorjevim janšizmom.

In drugič, omenjena »ladja norcev« je nekaj, kar je treba še presežno eksplicirati. Nismo »mi« več na nebogljenem Kon-tikiju, na tehnično neopremljeni in v nevihti izgubljeni triremi – kot bi to lahko sugerirala svetopisemska alegorija, v katero smo praviloma (skozi jezik!) ujeti –, ampak smo izgubljeni v vrhunsko opremljeni, »do konca«

stehnzirani ladji, ki ji »zunanja nevihta« (v pomenu »narave«) dobesedno nič več ne more. Tista nevihta, za katero tukaj gre, je »notranja«. To je nevihta same tehnike, tehnične, vrhunske (digitalizirane, sofisticirane ...) opremljenosti te »nove ladje«, je nevihta, ki besni znotraj digitaliziranosti in sofisticiranosti same. Nimamo več opravka s »krizo realnega sektorja«, s »hiperprodukcijo stvari« ... in podobnimi benignostmi in zunanostmi, kot je to bilo še v letih 1929–1933. Sedaj imamo opravka s »krizo« (beri depresijo!) »finančne industrije«, kar je mogoče in treba »prevesti« kot z depresijo in z depresivnostjo sofisticiranosti, digitaliziranosti, finančnosti same. Vrh vsega ne gre za ladjo, ki da nima kapitana, ampak za to, da je Pahor *kybernetes* (tisti, ki krmili, »kormilar«) lahko *kybernetes* le še navidez. Tisto, kar krmili (torej samokrmili), je sedaj ta tehnika, ta digitalizacija, ta sofisticiranost, ta »finančnost« sama. Rečeno drugače, vklopljen je »avtomatski pilot«, če naj ostanem na ravni stehnzirane ladje norcev. V tem pomenu imamo, kot rečeno, opraviti z »vladavino Nikogar« (Arendt) ali s tem, kar sam imenujem z »vladavino Ničenja«. Temu primerno se je do zadeve treba tudi postaviti.

Z ravnokar povedanim je jasno vsaj tole: da v zadevi Pahor ne želim reči, da bi se ne moglo drugače, ampak da znotraj umevanja (predvsem njegovih svetovalcev), znotraj horizonta antipolitičnega nemišljenja (in bolj ali manj gotove vzvišene družboslovne vednosti, ki temelji točno na omenjeni tehniki in tehnologijah, čedalje večji stehnologiziranosti), ne more biti drugače.⁽¹⁴⁾ V tem horizontu mesta za politiko in demokracijo (ki sta vse prej kot vrhunski tehniki, saj sta nekaj takega, kar so že iznašli skrajno primitivni Atenci), tudi za državo (to je iznajdba ravno tako primitivnih Florentincev), kratko malo ni – razen na ravni jezikanja, seveda. To je tisto, kar je moteče, to je tisto, česar se je treba bati in česar se je treba skušati znebiti. V tem zabitem horizontu čedalje bolj razvitih tehnik, s katerim voditelji (*kybernetes*) intenzivno zastrupljajo ne le sebe in okolje (tu je bistvo polucije, ki predhodi vsej drugi, ne pa tisto banalno ekološko in s plastiko, denimo – ki je sekundarno!), temveč nadvse mlade generacije, ki jim preostane le še obupen eskapizem tistega »nič se ne da storiti«, ali pa dejavno samouničevanje oz., kar je isto, umik v intimo in virtualnost ter zadevanje z lacanovstvom. V celi tej štoriji banalnosti je le še mesta za produktivnost, za proizvajalen narod in pa za patriotizem (narodnjaštvo) podjetja in podjetniške učinkovitosti (v neki drugi konstelaciji je to bil »delovni razred« in njegova produktivnost). Ravno tako tukaj ni in ne more biti več mesta niti za *Verfassungs Patriotismus* (Habermas), ki ga sploh več niti omeniti ni moč v dobi ponorele narodnjaške produktivnosti in šparovnosti, ki je v osnovi vsakega potrošništva.⁽¹⁵⁾ Vse, kar še preostane v tej zlati kletki »doseganja in preseganja vrhunskih rezultatov«, je nekakšen *efficiency patriotism* ali tisto, kar s TV-prižnic pridigajo neoliberalci in neokonservativci, med katere, *a propos*, sodi tudi Pahor sam s svojimi svetovalci vred.

Samemu Pahorju tega ni moč posebej zameriti. On je – in tako ga je treba zapopasti v strogem pomenu besede – tipični tehnolog gospodarstva in voditeljstva (ne pa vladanja in oblasti!). Nekako tako, kot so to bili v različnih dobah Mussolini ali Kennedy, Blair ali kdo četrti, ki – kot Duce (*duco, ducere* se tako nujno veže na *pro-ducere, productivity!*) – »tekmuje z drugimi gospodarstvi« (tudi s kitajskim in ameriškim). V tej neoptiki tekmovalne *pro-ducere* slepote se ima Pahor za nenehnega udeleženca nekakšnih permanentnih poslovnih olimpijskih iger, kjer osvaja bolj ali manj »zahtevne kolajne« (trge, proizvode ...). Toda »zameriti« je toliko bolj moč in tudi treba njegovim svetovalcem, ki naj bi bili o tem *per definitionem* poučeni. Pa niso! So ujeti in so jetniki družboslovne, antipolitične paradigme, ki čez »tretjo pot« Blaira⁽¹⁶⁾ in pa Kennedyja (danes Obame, kar je le slaba/izsiljena ponovitev Johnssonove dobe), čez katero ne zmorejo pokukati brez kabalistične dikcije, ki se trenutno glasi »nova paradigma«, ali pa

bolj opisno »še močnejši iz krize«. Zanje je država, demokracija, politika ... kvečjemu nekaj, kar je že zmeraj tukaj, kar da je že »doseženo« (zato tako postreligiozno tukaj ob vsaki priložnosti slavijo *Founding Fathers*), a je vse to, o čemer ti sploh lahko jezikajo, dejansko že neštetokrat prežvečeno in neužitno blago t. i. sistemskih teorij.(17) Ni demokracija tukaj nekaj, ker je zmeraj v obliki nenehne možnosti (neoliberalci bi rekli »projekt«), za katerega se je nenehno treba potegovati, bojevati ... Nasprotno, današnja okostenela nemisel poetičnega dela životari v svetem prepričanju, da je že zmeraj v Raju demokracije. A tukaj v tem našem današnjem Raju narodnjaške produktivnosti (in republikanizma – ne pa demokracije!) ni več nobenega in nikakršnega mesta niti za »pojem politike«, kaj šele za kaj takega, kot je *praxis* dobrega življenja v tostranstvu v pogojih *koinonia politike*.

Kockarsko žvotarjenje

Vse, kar nam preostane v teh visokooktanskih alkoholiščinah in vsestranskih oblikah zadevanja (za to pač, ker čedalje gre za višje stave, vedno bolj za tipično kockarski »vse ali nič«), ki nam »dajejo krila«, je torej žvotarjenje. Točneje, kockarsko žvotarjenje. Preostane nam le še »koristnostno« žvotarjenje (vse je dobro, kar je koristno – nedotakljiva moralka koristi) in tek za produktivnostjo ter dobičkom podjetja, ki mu morajo biti podrejeni vsi. In »vsi« tukaj – da ne bo pomote – sploh niso državljani, saj oni *per definitonem* niso, ne morejo in tudi dobesedno ne smejo biti produktivni, če naj sploh bodo državljani. Oni morajo biti politični, »politična bitja« (dejansko živali, *zoe, zoon politikon*), ki skrbijo za »svojo« demokracijo, za demokracijo svoje lastne *koinonia politike*. To, s čemer imamo opraviti danes, so sedaj »vsi posamezniki«, ki lahko sploh so le toliko, kolikor so produktivni. Če niso produktivni – naj jih tudi ne bo! Rečeno pregovorno: kdor ne dela, naj ne je. To, kar tukaj preostane od države in kar se zavajajoče označuje s »socialna država«, je torej le nekakšna miloščina, vbogajme za lažje odmrtnje. Natanko tako, kot se starejše ženske (ki so – ker več niso produktivne – in so le še za odstrel) ne zdravi z osteoporozo, ali pa kot se delavcem in delavkam ne popravlja več zob (koga pa zanima »estetika« odmiranja v tej »hudi dobi tekmovalja« in »produktivnosti«!), tako tudi celotni razredi populacije postanejo dobesedno odvečni. Biti v tej menedžerski (radikalno neoliberalni, neokonservativni) postideologiji odvečen, je natanko to, kar pomeni biti neproduktiven, neučinkovit.

Z drugimi besedami, Pahor je dobro viden simptom smrti ali odmiranja/pojavljanja večjih elementov, ki jih je tukaj mogoče le v grobem naštet:

- družboslovne zabitosti, ki se ravnokar inkarnira v nastajajoči Pahorjevski sistematiki tehnokratske kibernetike;
- nemoči akademske vednosti, da bi sploh mislila to, kar se dogaja in ki le še implementira najslabše »vseh mogočih svetov«;
- »krize« (ki je vse prej kot zgolj ekonomska) in ki jo polpismeni svetovalci dojemajo kot hujši prehlad ali pa največ kot pljučnico sicer zdravega podjetniškega telesa naroda (beri post-kapitalizma);
- republikanizma in nemožnosti tretje poti, ki je prišla do svoje meje in/ali norosti (norenja) (za to je sedaj dominantni čvek tisti o še bolj izpraznjeni – *floating signifier* – »novi paradigmi«);
- in še marsičesa, o čemer tukaj zavoljo prostora sploh ne morem spregovoriti.

Natanko v tem in takšnem horizontu je šele moč racionalno »videti« in pojasniti to, s čemer imamo opraviti v neoslovenskem primeru Pahor, ki je tako podoben hrvaškemu primeru Sanader ali pa kateremu koli drugem sorodnem narodnjaškem produktivističnem

kurniku, v katerem životarijo današnji podložniki po domala vsej Evropi oz. vsem Zahodu (drugod so problemi drugačni, kar ni nujno, da so tudi hujši). Nikakor torej ne gre za njegove (Pahorjeve) osebne lastnosti, za njegovo psiho(logijo), za posamezne kaprice (tudi te so vse prej kot bistvene) ali pa za njegovo kakršno koli »svobodno izbiro«. V primeru Pahorja (in njegovih) gre dejansko za izgubljeno, iz časa in prostora iztirjeno kreaturo, ki je izgubljena natanko tako, kot so izgubljeni tisti, ki mu svetujejo v dejansko enem izmed najbolj zahtevnih obdobjih izčrpanega razvoja Zahoda kot takega. Misliti Pahorja pomeni potemtakem toliko kot skušati misliti to izčrpanost, ki se bliža svojemu vse prej kot slavnemu koncu. Seveda ta »koncu« pomeni izteku v neko novo, le da še ne vemo, kakšno in koliko presežno sofisticirano ... fazo neo/post-gospodstva in (naj)novjših oblik vodenja (ne pa vladanja in oblasti!), ki bo sprejemljiva za depolitizirane, razlaščene, do kosti obrane množice kupcev (ne pa državljanek in državljanov).

Ko pa govorimo o »pahorjevih«, s katerimi je naš heroj tesno obdan, imamo opravka (in tega bi se kazalo zelo natančno »zavedati«(18)) s skrajno pragmatično, nadvse postcenično generacijo nemišljenja, ki pa se mora soočiti z daleč najmanj pragmatičnim položajem, ki je sploh nepredstavljen iz *knowledge* plitkosti, v kateri se le-ti kobacajo. Gre za generacijo, ki *per definitionem* ne zmore niti prebrati (kaj šele misliti in analizirati) nobenega zahtevnejšega (nepragmatičnega) teksta Zahodne civilizacije, s katero pa imamo v bistvu naravnost opraviti v najbolj zahtevnih in skrajno sofisticiranih formah, detajlih in legah. Če se le majčkeno poigram z zgodovino »dekadence in sofisticiranosti« teh »pahorjevih«, gre za tole: naj gre za zgoraj omenjeno *Politiko* ali za še starejšo *Politeia*, za *Božjo državo* ali za *Summo*, za *Fenomenologijo duha*, ali za *Kapital*, za *Sein und Zeit* ali za *Vita Activa ...*, za *Philosophische Untersuchungen* ali pa za nekaj devetnajstega, vse to so dobesedno kontinenti, ki jih le ti postcenični kvaziduhovi, zbrani okoli Pahorja, sploh še niso odkrili, čeprav občasno celo čivkajo o njih. Tovrstni ključni izdelki »zahodnega duha«, s katerimi danes moramo naravnost imeti opravka v zadnjih in najbolj zagatnih podrobnostih (ker tam so ponavadi locirane »stvari same«), se pri pahorjevih pojavljajo kvečjemu kot nekakšne čedalje bolj nove Amerike, ki da šele čakajo na svojega Kolumba. Gre, skratka, za – izobraževalno rečeno – generacijo skript in »strokovne literature«, za generacijo površnega in poceni paberkovanja ter iskanja votlega modrovanja in duhovičenja. Plehkost, ki so jo – predvsem skozi izobraževalni sistem, ki temelji na plonkanju in samopromociji – vajeni vodilni intelektualci današnje dobe že iz prvih popularizirajočih letnikov družboslovja (nekoliko, a ne bistveno, manj naravoslovja in humanistike), je seveda neki normalen potrošniški proizvod tukaj in zdaj. Toda problem je v tem, da se nekaj takega obnese le do točke, dokler Bog in Hudič hkrati ne dobita svoje mlade. To pomeni do točke, ko izhod iz te zagate nemišljenja – in ta »izhod« je venomer Eden: to je metodično mlatenje prazne (statistične!!!) slame in izdelava »trendov« ter »scenarijev razvoja« – postane nemogoč.

In mi žal životarimo v dobi, ko se je pripetilo, da sta Bog in Hudič namreč hkrati dobila neštete mlade, ki jim v svoji bedi in nevednosti (da o mišljenju niti ne govorim) povsem napačno in lakonično (špartansko!) rečemo »kriza« in ki ji skušamo slediti z mlatenjem prazne, statistične slame. Tukaj pač več ni šale, saj je šala sama natanko tisto, kar je Hudič odvezel iz cele štorije. Če so vam kdaj zazdi, da je vse skupaj v zvezi s Pahorjem tragikomično, vas občutki sploh ne varajo! Problem je v tem, da v dobi hkratne implozije in eksplozije Boga in Hudiča s to Pahorjevo tragikomičnostjo ni več kaj početi. Točno za to imate upravičen občutek, da vas čuti varajo, ker se jim še smejati ne zmorete več. Vse, kar preostane v tem obupnem ne-več-položaju – in to bo kar nekaj časa trajalo, da ne bo pomote, in sicer četudi morebiti še verjamete, da bo kriza (»pljučnica«) kmalu odreagirala na jalove antibiotike –, je jeza in občutenje nemoči. Pač – tako se dozdeva –

pri vsem tem sploh »nič ni moč storiti«.

Še kako je mogoče in še bolj je treba nekaj storiti! Za začetek je – in tukaj dlje kot do začetka (ker smo v depresiji!) ne morem pripeljati – treba brez milosti biti sposoben misliti čez čvek tega, s čemer nas medijsko »futrajo« tukajšnje antipolitične (menedžerske = kvazipolitične) elite, ki da so, vrh vsega, »centristične«, češ da so levi center, desni center, zgornji center ... in še kakšen center. Vsi ti centri pa premorejo le eno tendenco, to pa je, da nas spravijo nikamor drugam kot v spodnji center. V Hadu pa, kot vsaj načeloma vemo, niti muh več ni, kaj šele tistega, kar bi mi radi in kar nujno potrebujemo za dobro življenje. Skratka, znebiti se tega antipolitičnega jezikanja, ki vam vsak večer prihaja (ni treba ponj) v podobi televizijskih in radijskih dnevnikov, a tudi medijev nasploh, ki lahko le še popularizirajo to, kar izrekajo votla grla današnjih »politikov«, je tisto, od česar je treba in je tudi moč začeti. Vsega tega kajpada ni mogoče doseči brez individualnega angažmaja in političnega delovanja, ki zavrže vso to centristično in tudi levičarsko (da o desničarski niti ne govorim) pozo, ves ta menedžirajoči šminkeraj, ki ga daleč najbolj uporabljajo ravno Pahor.

Sklep – ko bi le bil možen!

Rečeno drugače in na ravni cinizacije sirakuške retorike: Spoštovane tovarišice in tovariši, cenjeni gospodje, velecenjene gospe! Z njegovo visokostjo, tovarišem Pahorjem, smo soočeni z dokaj zapletenim pojavom janšizma. Janšizem je tisto, kar – vsaj kolikor gre za razumevanje in možnost poteka na ravni historičnosti – Pahorju in Janši radikalno predhodi. V tem pogledu – gledano torej s stališča janšizma – sta Pahor(izem) in Janša(izem) samo dve njegovi »osnovni pojavni obliki« (kar ni isto kot fenomena), ki pa sta analitično in v grobih potezah bili, vsaj za silo (prim. Kuzmanić 2003), že predstavljeni.

A tu se inovativne zadeve menedžerske revolucije niti slučajno ne bodo (ker se ne morejo – to lahko postorijo le ljudje, ki izrečeno nekaj takega kot »dost' mamó«) ustavile same od sebe. Načeloma in ideal-tipsko rečeno, je tako namreč moč in treba pričakovati vsaj še dve dodatni inovaciji znotraj meja janšizma (obogatene oblike janšizma). Temu primerno se je treba na njih začeti pripravljati že danes. Prva je tista, ki bi jo utegnil konceptualno oblikovati (ne nujno tudi izpeljati) Plemeniti in bi lahko, denimo, šla v smeri plamenov kresne noči in podiranja kristalov z vsemi posledicami, ki so nam vse prej kot znane. Zajela bi torej – kot vihar – »vrhno stavbo«, organizirala vaške veselice, na katerih bi pele velike, puškomitraljezne brizgalne. A ta – seveda možna – podkozolčna inovacija bi hkrati predpostavljala (poleg janšizma, torej domačnosti same) v letih, ki prihajajo, vsaj še ustrezno preureditev Evrope in še marsičesa drugega. To, kajpada v pogojih »krize« (beri depresije!), žal seveda ni nič nemogočega. Druga pa je tista, ki bi jo – na ravni *know-how* (ne pa neposredne izpeljave) – lahko koncipiral Slavoj Žižek. Ta druga različica še ne izživetega levega janšizma bi lahko šla v smeri transnacionalne (»kozmpolitske«, če rečem izvorno, torej stoiško) socialne revolucije in revolucionarnega nasilja »zgolj« na lokalni ravni. To je namreč tisto, na čemer tako intenzivno delajo današnji metalci ognja, predvsem pa že omenjeni in pa domačemu magu sorodni, Veliki mag Badiou. Tukaj bi šlo za podtalne, za kresove v podpodju (»baza« ...), ki s spremembo »tistega spodaj« pričakujejo »spremembo tistega zgoraj« ali preprosteje, spreminjanje/revolucioniranje družbe in vzpostavitev stanja »razodtujenosti«. Ta druga, »spodnja« revolucija, bi najverjetneje utegnila meriti na globinska gradbena, poetična dela in opravila »v globini« družbenega. Zdi se mi, da je ta druga – ravno za to, ker se zdi »totalno nemogoča« – celo nekoliko bolj verjetna. Ima namreč to prednost, da ne predpostavlja drugih, kontekstualnih sprememb (Evropa ...),

ampak le radikalizacijo (socialrevolucioniranje) obstoječe menedžerske (socialne) revolucije, ki jo Evropa že itak prestaja, le da se nam le-to večji del napak kaže v »benignih« formah kulture, kot je »amerikanizacija«. Obe novi možnosti sta seveda še kako kompatibilni tako z janšizmom Janše kot z janšizmom Pahorja in tako se bosta tudi obnašali: torej kot priključki že obstoječemu, kot »radikalizaciji« tega, kar je že tukaj in zdaj.

Skratka, tisto, spoštovane in cenjeni, kar je skupno vsem naštetim ljubkim prizorom prihodnosti in bodočnosti hkrati (tu se ukine razlika med prihodnostjo in bodočnostjo, ker se ukine tudi sama možnost politike in političnega delovanja), je seveda nemožnost in, še več, sama ukinitvev demokracije. A ne se bati: o demokraciji in demokratičnosti bo medijsko toliko več besed, kolikor manj je bo. Razlogi za veselje in optimizem so torej enormni: mediji prihodnosti ne bodo več jezicali o ničemer drugem, kot o demokraciji in demokratičnosti »naše« domačije. Še sproščenost bo pozabljena, oz. boljše, preselila se bo v »demokracijo« in demokratičnost samo, kar je že Pahorjev dosežek.

Upam, da vam je, veleocenjene in zelo spoštovani, predstavljivo, da naslednje volitve (dvomim, da šele čez štiri leta(19)) bodo natanko izbira med dvema tukaj zgolj nakazanimi in skiciranimi »nujnostmi«. Pardon, možnostmi! Rečeno grdo, to pomeni rockersko, je zadeva ubesedljiva tudi v formi alegorije. Spoštovana gospoda in gospodje, drage tovarišice in tovariši – Slovenija se iz svojega neoslovenskega vnebovzetja ponovno vrača na zemljo. Pristanek utegne biti trd, za to vam (Čorbo navajam po spominu) svetujemo: »Privežite svoje pojaseve. Sliječemo – a možda i nećemo. Zagrizite svoje lične karte radi lakše identifikacije.«

Literatura

Arendt, H. (1994): *Eichmann in Jerusalem*, Penguin Books, London.

Euben, J. P. (1990): *The Tragedy of Political Theory, The Road Not Taken*, Princeton Univ. Press.

Kuzmanić, T. (1996): *Ustvarjanje antipolitike*. Elementi genealogije družboslovja, ZIPS, Ljubljana.

Kuzmanić, T. (2003): Tuđmanizem in janšizem (nacije-države in postsocializmi). V: *Nova desnica*, DPU, III letnik, Ljubljana, Mirovni inštitut, str. 91–131.

Kuzmanić, T. (2007): Management in ekonomija: ali je to dvoje ali eno? Elementi za razumevanje postsocializma in managerske revolucije. V: *Management*, 2007/1, FM, UP, Koper.

Kuzmanić, T. (2007a): Slovenski republikanizem ali o poskusu deložacije demokracije. V: *Revija 2000*, 189, 190, 191, str. 88–109.

Kuzmanić T. in sodelavci (2008): Managerski diskurz: politične, ideološke, etične in komunikacijske dimenzije, FM, UP, Koper.

Kuzmanić, T. (ur.) (2008a): *H kritiki managerskega diskurza P. F. Druckerja*. Mirovni inštitut v Ljubljani.

Kuzmanić, T. (2008b): Management in politika: makrokonceptualni premislek »zasnove«.

V: Biloslavo R. (ur.), *Management v 21. stoletju*, FM, Koper.

Munn, M. (2000): *The School of History*. Athens in the Age of Socrates, University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London.

Scholem, G. (2006): *Glavni tokovi jevrejskog mysticizma*, Gradac, Beograd.

Yates, F. (1966, rep. 2001): *The Art of Memory*. Pimlico, London.

Yates, F. (1979, rep. 2001): *The Occult Philosophy in the Elizabethan Age*. Routledge, London.

Zuckert, C. H. (1996): *Postmodern Platos*. The University of Chicago press, Chicago, London.

1 Šele ko bo ta antidemokratski naboj povsem postal razviden do oprijemljivosti – za zdaj se šele nakazuje –, bo tudi empirično razvidna antipolitičnost, o kateri govorim. Gre za to, da je politika nekaj, kar nujno predhodi demokraciji in brez česar demokracija sploh ni možna. Vsaka antipolitika je antidemokratska, obratno pa ni nobenega avtomatizma. Zato – še posebej v danih »kriznih razmerah« – se lahko kot celo »manj nevaren« za demokracijo občasno zazdi celo Janša v primerjavi s Pahorjem. Če za Janšo zlahka rečemo, da je antidemokratski, pa zanj nikakor ne moremo reči, da je antipolitičen! Kolikor se zdi, da je Pahor »demokratski« (dejansko je republikanski), pa je zagotovo antipolitičen, posledično tudi prej ali slej antidemokratski. A te »abstraktnosti« bodo morale v glave tukajšnjih ljudi (in razumnikov predvsem) vstopiti šele po poti »sile dejstev«, kajti kot vse kaže konceptualnega razumevanja česar koli tako »kompleksnega« še sploh niso zmožni.

2 »Izbris«, o katerem se tukaj še zmeraj govori kot o »tako-imenovanem-izbrisu-in-izbrisanih«, se seveda ni mogel ustaviti pri južnjakih, Bosancih ... Izbris je bil in ostaja obča (izpeljan je bil na ravni zakona in zakonitosti!) zadeva, ki ima nujno radikalne bumerangovske efekte za vse državljanke in državljane ter za državo in državljanstvo kot tako. Nujno se je torej premaknil v samo telo celotnega »zdravega slovenstva« in v »slovenstvo« samo. Ta »izbris vseh« torej več ni tisti parcialni, »administrativni izbris« nekaj deset tisoč državljanov, »tistih južnih«, ampak je to sedaj veliko bolj usodni, tako rekoč »vsebinski izbris« vseh državljanov in vpis le-teh v potrošnike! O tej ključni, a tako naivno spregledani dimenziji problema, tukaj še zmeraj ni niti najbolj elementarnih znakov kakršnega koli zavedanja.

3 Prim. nekoliko bolj poglobljene analitike tega aspekta problematike v: Kuzmanić 2008 in 2008a.

4 Od Hobbesa in Machiavellija dalje je to, s čemer se moramo danes soočiti v primeru Pahor, še posebej težko dojeti. O teh težavah nemara še najbolj pričajo ravno današnji vrhunski požiralci akademskega ognja, kot sta to, denimo, Badiou in Žižek, ki se – potem ko potencialni razumevanja odpovedo – lahko povzpnete kvečjemu do Marxove (ali Nietzschejeve, Sartrove ... dejansko Fichtejeve!) social-revolucionarnosti in vedeževalskega priklicevanja ter slavljenja revolucionarnega (socialnega!) nasilja. Med drugim je na področju mišljenja temu tako tudi za to, ker je tukaj (torej v moderni) že prisotna država (prej je ni moglo biti), politika pa je dojeta le še instrumentalno (Machiavelli). Posledice so – predvsem za demokracijo – katastrofalne in tako rekoč zmagoslavne za republiko. Skratka, tukaj imamo opraviti z radikalno moderno-političnimi zadevami, ki jim omenjeni filozofemi in psihoanalitike kratko malo ne zmorejo elementarno slediti, ker so *in nuce* antipolitični in sicer izdelani po kopitu prastare antipolitičnosti, ki se oblikuje že pri Sokratu in Platonu (prim. obče v: Kuzmanić 1996, bolj specificirano pa: v Kuzmanić 2007a ter Kuzmanić 2008b).

5 To izmed »demokratov in republikancev« v ZDA bi bilo treba dvojno prebrati: prvič, v tem pomenu, da republikanstvo in demokracija nista eno in isto, da sta to dve radikalno različni zgodovinski izkušnji, ki se lahko le v pogojih antipolitičnih ZDA zlijeta v Eno. Ena grška in politična (demokracija), druga rimska in antipolitična (republikanstvo v primeru ZDA je še presežno osveženo s francoskim republikanstvom revolucije v nasprotju z monarhizmom Velike Britanije). Po drugi plati pa bi treba oboje v primeru ZDA, torej republikance in demokrate, razumeti na način dvojega, ki je podrejeno velikem Enem, torej antipolitični sistematiki ZDA sami. Skratka, republikance in demokrate v ZDA je treba dojeti kot »moža in ženo«, ki sta lahko – ko se poročita (vloga prava v ZDA in vrhovnega sodišča) – le še eno, »torej mož«. Drugače rečeno, republikanci in demokrati v ZDA so republikanci, demokracije pa od nikoder! So le demokrati in otočki demokrati, ki – vsaj za zdaj je tako – zaman skušajo prestopiti iz binarne v pluralno strukturacijo tega zakrnelega stroja, ki se bo zlepa ali grda moral bistveno spreminjati, in sicer v letih, ki ravnokar prihajajo. Obama s svojimi retoričnimi ognjemeti in tautologijami tega ne more ustaviti, čeprav je to njegova prva naloga pri kvazipolitiki »obnove zaupanja«.

6 Dva glavna zagovornika večinskega volilnega sistema, torej »preglednosti in učinkovitosti« ter »blokofske dualnosti« v Sloveniji, ne prihajata iz »Janševih krogov« v ožjem pomenu besede. To tudi veliki Grims ni, kot bi kdo utegnil naivno domnevati. To sta dva največja Slovenca postmoderne dobe: France Bučar in Slavoj Žižek, kar pomeni dve ključni sveti kravi tukajšnjega neoslovenstva. Problem je v tem, da se takšne »normalne« (ker so naturalizirane, »normalizirane«) »pojave«, praviloma hitro »pozabi«, oz. v tem, da je politični spomin tukaj dolg toliko, kot je dolga pot kmečkega psa čuvaja privezanega ne verigi med njegovim domom in pa prostorom, na katerem se trebi.

7 Glavni – a povsem spregledani – spopad med Platonom in Aristotelom ne poteka toliko na ravni »filozofije«, ampak na ravni politike. Moč ga je preprosto ubesediti takole: gre za spopad Platona (Sokrata in cele verige

drugih Atencev), ki je prošpartanski, in pa Aristotela, ki je proatenski (ne pa promakedonski, kot mu bodo vsi ti prošpartanci očitali do današnjih dni). Žal literature o tem še zmeraj ni veliko, spleta pa se prebrati vsaj – Munn 2000 in Zuckert 1996).

8 Pahor nikoli ni bil, ni in tudi nikoli ne bo socialni demokrat, ki bi se, denimo, skliceval na Brandta. Pahor je narodnjaški, patriotski, točneje podjetniški republikanec, ki se lahko sklicuje kvečjemu na Kennedyja! To ni benigna slučajnost (benigna je samo v horizontu substancialistične socialne kritike, ki je kabalistično zaslepljena z vsemogočnostjo Kapitala), to je samo bistvo problema, s katerim se tukaj soočamo in ki ga žal še ne zmoremo resno prebrati, kaj šele dojeti in ustrezno ukrepati. Žal bo treba najprej počakati, da se zgodijo posledice, na to šele poplačati vse poceni upe, v katere se je to čedalje bolj brezupno okolje zapletlo, ko se je pustilo »zacoprati« lepotam in lepotcem menedžmeta.

9 S to »nadčloveškostjo« ekonomije, njenim »zahrbtnim«, »podtalnim« – na način »nevidne roke«, torej podobno kot v primeru »nezavednega« – »učinkovanjem« (od tod »učinkovitostjo«), ki v naš konec in čas pride predvsem s posredovanjem mogočne Marxovske paradigme »primarnosti«, »bazičnosti« ekonomije – in ki jo sprejmejo vse današnje, čedalje bolj zabite smeri nemišljenja –, se žal sploh ni moč resno spopasti na terenu ekonomije same. Tukaj smo namreč povsem nebolgljeni (to je glavni problem današnje levice, ki pa se ji bom podrobneje posvetil ob drugi priložnosti), ne da bi resno odprli zelo zagatne plasti zahodne vednosti (znanosti še posebej!), ki pa tako ali drugače parazitirajo na eksplicitno mističnih, magijskih, celo kabalističnih praksah (prim. Scholem 2006) »podtalnosti«, »tajnosti«, »nevidnosti«, »nezavednosti« ... O tej usodni problematiki za kakršno koli možno prihodnost te izčrpane »civilizacije« je v tem trenutku še zmeraj največ in najboljše tekste moč prebrati v epohalnih delih, ki jih je spisala vse premalo znana F. Yeates (prim. lit.). V tej bolj ali manj do konca pripeljani civilizaciji špartanskega in krščanskega užitka se zdi, da je že to, da si ženska, zadosten razlog za to, da te kratko malo ni, da te sploh ne jemljejo resno. A brez kakršnega koli pretiravanja bi lahko dejal, da sta dve najmogočnejši peresi 20. stoletja ravno ženski in ne – kot to tvezi uradna Akademija – neskončna kohorta možatih in bradatih: to sta F. Yeates in H. Arendt. Velja nekako podobno kot v davni bitki pri Salamini, kjer so bili Perzijci poraženi s strani Atencev in združenih »Grkov«, pri čemer je Xerxes, perzijski voditelj, bojda dejal o svojih admiralih nekaj takega (Herodota navajam po spominu), češ da v tej bitki med njegovimi mornarji ni bilo niti enega moža, da pa je še tisti, ki je bil, ki se je torej »moško bojeval«, dejansko bila ženska!

10 »Big Society«, kot bistven znak 20. stoletja, prihaja iz smeri družbe. To pomeni iz rimske *societas* in dela (*poiesis*) republike, ne pa iz delovanja (*praxis*) grške polis. To je tisto, kar k nam pride prenovljeno prek Kennedyjevega naslednika L. B. Johnssona, ki prvi spregovori o »Big society politics« (kar je – *in nuce* – nesmisel)! Samega pojma *globalisation* namreč sploh ni moč razumeti, ne da bi upoštevali vsaj dveh ključnih točk »zgodovine« pojma družbe (*societas*): prvič, rimske republikanske sistematike *societas* in pa ameriške zgodovine, še posebej tiste druge polovice 20. stoletja, ki pa je ena sama velikanska menedžerska revolucija, ali – če vam je to ljubše – »kapitalistično samorevolucioniranje«. *By the way*: to, da je kapitalizem moč revolucionirati »samo od zunaj« in s pomočjo socializma (delavskega razreda ...), še Marxovo stališče ni! Še večja in bolj zabita blodnja je, da kapitalizem komaj čaka (nespremenjen in nebolgljen!) na to, kdaj bodo vzvišeni revolucionarji (kot sta Badiou in Žižek) prišli, da mu posvetijo s svojo Resnico socialnega nasilja. Skrajni čas bi bil, da te otročarije spravimo tja, kjer jim je tudi mesto: to pomeni bodisi v otroške vrtnice ali pa v podobne infantilizirajoče rezervate, kot je to, denimo, sodobna Akademija.

11 Tisto, kar mi pri vsem tem praviloma ne zmoremo niti opaziti, je, denimo, da v ZDA še tega ni! Patriotizem Idaho ali Ohia je verjetno šele stvar prihodnosti (če sploh!), a toliko, koliko kaj takega v ZDA ni možno, toliko bolj je tukaj nujen nekakšen patriotizem Kentucky Chicken ali patriotizem McDonaldsa oz. česar koli podobnega iz te smeri revolucionarne (danes to pomeni menedžerske) destrukcije politike (prim., denimo, teoretično Euben 1990).

12 Problem je, skratka, v tem, da ne mešamo po eni strani vladanje (*governare*) in vodenje (*leadership*), po drugi pa vladanje in politiko ter oblast in gospodstvo. A kaj, ko takšni stavki in distinkcije danes žal še ne zmorejo do ušes, ki so zamašene od historično-histeričnih plasti družboslovnih in podobnih antipolitičnih maščob (kvaziproblem »moči«, denimo pri Foucaultu, Negriju ...), ki se bodo – če ne bo šlo drugače – nasilno stalile ravno v letih, ki prihajajo.

13 Bavčarjevo paradigmatško figuro in neštete druge, ki šele prihajajo v dobi, ki je pred nami, je treba dešifrirati natanko v tem kontekstu!

14 Naj rečem na ravni »paradigmatškega primera«: vsa današnja (to velja zadnjih petdeset let) politologija na Slovenskem je še zmeraj jetnica Bibičeve interpretacije pravne filozofije in njene nategnitve na Marxa in še bolj na kardeljjeviščino. Še slabše, kvečjemu je – po smrti omenjenega profesorja – oplemenitena z žlahtnimi lacanizmi, ki pa brž, ko gre za politiko, segajo kvečjemu do Spinoze (zavoljo Lacana, seveda) in njegovega kabalističnega substancializma. Rečeno drugače, ujeti smo v kombinacijo jeklene sistematike Heglove filozofije prava po eni in pa Traktata ter Etike apriorizmov. Brž ko se zadeve zaostrijo – in to je tisto, kar se je tukaj in zdaj pripetilo –, te politično nemišljenjske figure posežejo lahko le še z argumenti sile, kar praviloma pomeni le dvoje (ki se izteče v Eno): to sta Marx in/ali Nietzsche. V obeh teh primerih pa smo deležni lahko le nasilnih tematizacij t. i. socialne revolucije in pa izdelave takšnega ali drugačnega nadčloveka (kaj drugega je današnji menedžer kot nadčlovek med nami, navadnimi smrtniki?!). Točno to je tisto, kar sledi, in sicer kot možnost tudi na naslednjih volitvah, kjer ne bomo volili politike (to bo votlo zdetje), temveč sedaj čedalje bolj radikalne paradigme (obljube/Dogodke), ki se bodo sukale natanko okoli teh dveh mojstrov neizpete evropske romantike. Kajti točno to je tisto, kar se nam tako zapeljivo nasmiha tukaj in zdaj, celo kot »edini možni izhod«, kot »edina še preostala realnost«, potem ko je *promissed land* šla rakom žvižgat. Utegnilo bi se celo izkazati v tem kontekstu, da je Heidegger imel prav, ko je enkrat pred smrtjo v nekem intervjuju zabičal, češ da »nam lahko le še Bog pomaga«.

15 Argumenti ministrice Kresalove v zvezi z izbrisanimi – tudi ona je ena redkih »Xerxesovskih moških« v vsej tej današnji produktivistični neoslovenski zgodlji – so tipični prijemi *Verfassungs Patriotismus*. Dejstvo, da ta njena atensko politična drža rezultira z »interpelacijo«, je skrajno preprost empirični kazalec dejanskega stanja, kje Slovenija sploh je.

16 Dejansko proslulega prepisovalca (vključno s tehnikami *cut & paste*) Giddensa, ki je še kako desetletje nazaj

štancal po nekaj knjig na leto. Pred nekaj leti sem na neki mednarodni seansi srečal nekega (veliko je bilo teh asistentov in asistentk, ki so odšli) Giddensovega asistenta, ki mi je pripovedoval, kako so tisti, ki so bili okoli Gospoda, morali svoje doktorske disertacije prirejati in pripravljati za objavo pod Njegovim imenom!

17 Vse, kar lahko rečejo slovenski *Founding Fathers* (pa naj gre za Franceta Bučarja, Petera Jambreka in podobne), je kvečjemu nekakšna modernizirana parsonščina (Talcott Parsons), utemeljena na samoumevnosti zdravega razuma ter zloščena s pomočjo Luhmanna ter kvečjemu še kakega Luckmana. Bistveno tudi ni drugače, če tem očnjakom pristavimo tukajšnjo fundamentalistično heideggerjanščino, s katero se v pravih odmerkih zadevamo iz smeri znanega kibernetičnega dvojca brez krmilca, ki ju, po novem, moramo čislati celo še državno.

18 Nekako tako, kot se je bilo treba zavedati »kaj počnemo«, ko »smo se odločili za Nato«. Le da so sedaj stave bistveno večje (kockarske igre so igre brez meja), kot so bile takrat, ko se je zdelo, da poceni rinemo v varnost, izkazalo pa se je, da »smo« s to potezo šele zapadli v kraljestvo nuje in nevarnosti *par excellence*. Danes bi se kazalo vprašati takole: kdo se tukaj sploh še »zaveda« (si upa misliti in temu ustrezno delovati) tega, da bodo enormne investicije v »osemkolesnike« (ti se bodo kmalu razvili v nekaj takega, kot »nešteto-kolesniki«) že čez deset let kvečjemu velikanski kupi starega železa?! Toda pozor, tisto, na kar tukaj merim, se ne nanaša ne na »osemkolesnike« in ne na »nešteto-kolesnike«, ampak na kolesca v naših glavah, ki so nekam evedentno in nedvomno zarjavela in ki več ne opravljajo elementarne funkcije v kontekstu visoko čislane t. i. *homo sapiensa*.

19 Finta je v tem, da v času depresije (ne pa benigne »krize«, o kateri se medijsko čivka) štiri leta pomenijo toliko kot 40 let v »normalnih časih«. Zdaj, ko smo v depresiji, nismo več namreč »v času«, ampak v nečem takemu, kot je »biti-v-vremenu« in smo izpostavljeni vsem mogočim in nemogočim muham le-tega, ki pa ga obenem ne moremo več in ne smemo dojemati v pomenu »vremena narave«. Gre za zgoraj omenjeno vreme »sophisticiranosti«, »stehnaziranosti«, ki se je zleknilo vase in ki lahko rezultira z najbolj nemogočimi dogodki. V tem pogledu se zdi, da bodo vsi tisti, ki tako dolgo čakajo na Godota, pardon na Dogodek, le prišli na svoj račun.